

ЛИТЕРАТУРНИ НОВИНИ

Двуседмичник за литература, изкуство, наука и обществен живот

3

Излиза два пъти в месеца, освен през юли и август. Ръкописи назад не се връщат. Всичко да се изпраща на адрес: ул. Оборище, № 6 — Варна. Пощенска чекова сметка 7941.

Редактор БОРИСЪ ЧЕРНЕВЪ
Варна, 15 ноември, 1943 — III

Годишен абонамент 60 лв., за чужбина 100 лв.
Обявления по 15 лв. на кв. см., а въ хрониката 20 лв. на редъ. На настоятели специални отстъпки.

17

65 ГОДИШНИНАТА НА ПРОФЕСОРЪ МИХАИЛЪ АРНАУДОВЪ

Днес, когато земята гори в пламъците на стихийна война, а ние българите осиротели — останали без своя върховен вожд, имаме щастлив случай да чествуваме шестдесет и пет годишнината на нашият голъмъ учител

професоръ Михаил Арнаудовъ. А чествуването на тази годишнина е спонтанен изблик на дълбоката признателност на цял български народъ.

Подобно на своя голъмъ учител проф. Ив. Д. Шишмановъ, проф. М. Арнаудовъ е единъ отъ рѣдкитъ българи. Той е сжщо така единъ отъ рѣдкитъ люде, които въ своята творческа зрѣлост сж проявявали удивителна продуктивност, младежка бодрост, жажда и увлечение. Получилъ е добра литературно-историческа подготовка, Арнаудовъ сж увлечение последва примѣра на своя учител да раздѣля себе си, своитъ познания и способноститъ си да постави въ услуга на своя народъ. Защото той сжщо така, както своя учител, знае цената на онова колективно богатство отъ поезия, отъ религиозно-митически традиции и саморасла духовна култура, които има българския народъ, останалъ въкове наредъ въ невежество, и той ставя историографъ на тая епоха отъ живота на народа ни. Продължава и разширява до голъми размѣри започнатото дѣло отъ своя учител, защото разбира, че за да се изградятъ основитъ на народната ни култура, необходимо е да се знаятъ скрититъ заложи на народния характеръ и всичко онова, що е дало народното творчество прѣзъ едно време, когато личността не играе още голъма роля и върху всичко лежи белега на колективнитъ дѣла. И въ тая насока проф. Михаил Арнаудовъ създаде едно епохадно дѣло, единъ истински несравнимъ подвигъ, върху съвременни

основи всестранно и съ вещина проучи българския фолклоръ отъ всички покрайнини на нашето отечество, разреши недоразрешени отъ своя учител нѣкои важни проблеми, опрѣни на своитъ обширни и здрави знания и наследство, които покойниятъ му учител завеща ему, виждайки го свой достоенъ замѣстникъ.

Наредъ съ всичко това проф. Михаил Арнаудовъ ни разкри великитъ дѣла на великанитъ отъ нашата възрожденска епоха, които сж духъ и мечъ, сж перо и кръвъ работиха всеотдайно за всенародна свобода. Неговитъ зрѣли литературни трудове въ областта на литературната наука сж синтези, включващи опыта, наблюдението и широката осведоменост на нашия ученъ, които трудове се нареждатъ съ тѣзи на ученитъ отъ всевътѣшки мащабъ. Общата стойност на огромната и разнородна книжовна и научна дейност, развита съ пълна всеотдайност, е нѣщо ненадминато и образцово въ нашата литература и въ литературитъ на много други народи. Съ голъма начетеност, безпощадно трудолюбие той съчетава всички качества да направи дѣлото на своя критиченъ умъ достъпно на всички, да направи интересна и най-безинтересната тема: роденото отъ любовъ къмъ предмета буди любовъ и у другитъ! И все затова проф. Мих. Арнаудовъ спада къмъ кръга на ония учени, които чувствуватъ живата връзка между дѣло и животъ, които не забравятъ, че тѣхната работа има доволкова цена, доколкото тя е въ състояние да подтикне развоа на дадено общество, открива ценни за неговата просвѣта и неговото по-високо самосъзнание истини и случки като факторъ за духовния му напредъкъ.

Днес, когато цѣлиятъ български народъ чествува спонтанно шестдесет и пет годишнината на своя любимъ ученъ, писателъ, общественикъ, човѣкъ проф. Михаил Арнаудовъ, ценейки неговия подвигъ, ние всички, дошли на смѣна на нашитъ пионери въ градивната работа за издигане на българския народъ, като се прекланяме предъ величавото му дѣло, даваме му живъ обетъ, че ще следваме примѣра му за всеотдайна служба на народъ, че дѣлото му ще пребъде за утвърждаване на българската култура и литература.

Димитър Добревъ

ПЪЙО К. ЯВОРОВЪ ПОЕТАТЪ И НЕГОВОТО ДѢЛО *)

отъ Николай Фолъ

Да се чествува отъ време на време голъмитъ синове на единъ народъ чрезъ утръ, каго днешното, чрезъ представяне на нѣкои отъ тѣхнитъ сценични творби, или чрезъ препрочитане макаръ между четиритъ стени на стаята на нѣкои отъ тѣхнитъ произведения, сж една дума: да се връщаме отъ време на време къмъ чиститъ извори на тѣхното творчество, ще рече да вливаме въ собствената си душа свѣтлината на безсмъртието, да чествуваме сами себе си, да подхранваме въ себе си гордото съзнание, че и ние сме чада на тоя народъ, който е родилъ тия безсмъртници... Защото — какво ни прави собствено безсмъртни, насъ смъртнитъ, ако не сродството съ душитъ на тия, които оставатъ вѣчни чрезъ своитъ произведения. Какво ни дава право да се чувствуваме синове на единъ народъ или на съвременното човѣшко общество, ако не сродяването съ гениитъ на тоя народъ, съ гениитъ на човѣчеството? Нали именно изкуството, разкривайки блѣснатитъ въ лъчезария върхове на вдъхновението, разкрива между душитъ на дѣлничнитъ хора безбройни патища, по които тѣ се разбиратъ презъ океанитъ и континентитъ?

Да се приближимъ до Пѣйо К. Яворовъ е единъ отъ най-рѣдкитъ празници за душата, защото той не е поетъ за често, за ежедневно изживяване. Неговата поезия ни въвежда въ царството на сѣнкитъ — той самъ кръшавалъ сборката си стихове „Подиръ сѣнкитъ на облацитъ“. „Азъ вече прекрачихъ въ царството на сѣнкитъ“ — пише той на приятеля си професоръ Асенъ Златаровъ — поезията, която писахъ, за мене стана действителностъ.

Действителността и сънищата въ Яворовата поезия се преплитатъ въ такава убедително съвършенство, че твърде трудно е на пръвъ погледъ да се различатъ дълбоко социалнитъ и житейски подбуди, които хвърлятъ поета въ вдъхновение. Защото Яворовъ не е книженъ поетъ, неговата поезия нито е навѣяна отъ чужди музичитъ и игра на стихоплетство за постигане на нѣкаква чужда на живота и искрено вдъхновение виртуозностъ.

Въ поезията на Яворовъ, за разлика отъ поезията на други наши поети, действителността се пречупва презъ таково силно поетично чувство, доволкова придо

бива индивидуална стойност — чисто Яворова, че започва да изглежда като сънъ. Но макаръ самъ поетътъ да смѣта, че върви подиръ сѣнкитъ на облацитъ, той въ сжщностъ върви редомъ съ самия животъ — съ всичкитъ му скърби и неволи, съ всичкитъ му

ду двамата влюбени и редица обществени и жизнени въпроси: за браковетъ по смѣтка, за политически борби, за предразсѣдъчния моралъ на еснафството и т. н. И той ги разрешава съ цѣлата пламенност на своята борческа натура, за да достигне на нѣкои мѣ-

блѣсци и възторзи. Така, още едва ли не юноша, той пѣе за неволята на орача:

Съ трѣнакъ и плѣвелъ се бори,
ведень ори, ори, ори...
Като нѣма прокопсия,
плюлъ съмъ въ тая орисия!

Дълбоката обич къмъ народа, къмъ неговитъ ежедневни грижи, постоянно е будна въ сърцето на поета, и тя не го напуска до края на живота му.

Докато пѣе за пролѣтъта, поетътъ чувствава, че тая пролѣтъ не е само едно сърдечно изживяване и я свързва съ поплакъ за „тирашки родъ селяшки“, обреченъ на безкрайни страдания. Въ малката си поема „Градуска“ Яворовъ е намѣрилъ единъ много вѣренъ социално-народнически тонъ, който е много близкъ до неговото неотгнѣнно отношение къмъ народа.

Яворовъ не е далечъ до условията — социални и политически на своето време и въ своитъ драми. Така „Въ полнитъ на Витоша“ той се стреми да разреши редомъ съ чисто сърдечната драма меж

ста до избухн, които му стрездатъ мѣстото на единъ истински революционенъ духъ, изразилъ се така блестящо чрезъ магията на своето слово.

Яворовъ обаче не е борческа, революционна натура само чрезъ слово. Голъмата му любовъ къмъ потиснатия братъ-робъ, безъ да се гледа на това, дали робува на свои или на чужди, го хвърля въ недрата на македонската революционна борба. Изоставилъ и призвание и слава задъ себе си, оставилъ дори обичаната жена, той заминава за Македония, готовъ да се жертвува за единъ идеалъ, готовъ да обърне мечтитъ си и поезията си въ действителностъ. Като Ботйовъ той смѣсва действителността съ идеалитъ си, за да обърне живота си на тая грѣшна земя въ висша хармония между думи и дѣла;

следва на IV стр.

*) Слово произнесено на поменното утро за П. К. Яворовъ, устроено отъ Народния театръ въ Варна на 24. октомври т. г., по случай 29 години отъ смъртта на поета.

Георги Илиевъ

Мозаики

СЪРДЦЕТО

Любовта е сърдце, голъма планета, летяща въ свѣтовното пространство, къмъ голъмото огнище на непознатъ огънъ, стиснало трѣпно двата си полюса къмъ центъра. Пятътъ е къмъ огънъ, животъ и смъртъ. Въ огънъ да изгори, въ живота да създаде свое огнище и въ смъртта да даде себе си, за да подготви пътя на другитъ. Тя е като планета, шо бърза да прилепи бузата си, студената си буза до жарката страна на слънцето и да изгори въ моминския срамъ на своето желание.

Тя е едно малко слънце, понесло огромния си пожаръ къмъ жертвеника на бждещето, и довърлила се на безпомощното сърдце. Сърдце!... Колко чудеса въ една ваза отъ кървави мускули, колко желания и то въ една топла плътъ, колко трепетъ въ единъ животъ, който бурно се стреми да бжде погала-

ленъ, а престава да тупти отъ до сега и на най-нѣжнитъ прѣсти.

Сърдце! Колко неустойчиво седалище на най-ценното!... Куршумътъ на врага и острието на ножа на съперника ще източатъ нѣколкото капки кръвъ отъ него и ще секне изворътъ на толкова магични сили, отъ които е изтъкана съвкупността на нашия животъ. Въ широкото петно съсирена кръвъ не ще познаемъ никога милосърдния изворъ на багра и топлота: — любовта.

Тя, която прибира въ жѣлгитъ си шѣпи жаръта на дневното свѣтило, като тъй често ни вледенява! Тя, която жадува за цвѣтнитъ видения на пролѣтъта въ живота, а като разглено дете ги разкъсва и заличава отъ среброто на небесата. Тя, която е огънъ, а вѣчно жадува хладнитъ сѣнки на луннитъ нощи; тя е нѣга и отровенъ бичъ едновременно; лѣхъ на росна утрина, и пжтеводенъ лѣхъ и смъртъ въ широкитъ океани.

Сирото сърдце, колко буря въ твой малкъ океанъ!...

МОРЕТО

Свѣтли слънчеви крила отлѣха черния прахъ на тъмнината. Рамкитъ на моя прозорецъ бавно станяха розови, а после и сребърни. Синьозелени дантели бидоха спуснати по стѣклата: мокро тѣло на море. Въ далечината е открито биото на необятна планина. Морето изникна като картина, отъ която сж смѣкинали черния вуалъ. Неясната пѣсенъ, съ която ме е приспивала нощта, е дошла по близу до менъ. По-ясни сж думитъ, по-мошнъ — звукътъ: морето бие брѣга и въздиша: — „Утро, утро, утро!“

Но нѣкой още притиска съ меки прѣсти клепацитъ ми, а сърдцето бие силно. То живѣе още съ виденията на нощта. Образитъ сж изпепелени, но нѣщо е останало въ душата, и така вълнува сърдцето. Нощта е минала, ограбила ми е най-хубавитъ образи на съня и си е отишла и откритола, за отплатата, синьозеленитъ дантели на морето върху стѣклата на прозореца.

Незайно отъ где, въ стаята на хълтва дѣхътъ на зрѣла пшеница, на косени ливади. Свѣтлината, подобно бѣли мечове, пълни бѣлия кубъ на моята стая, удря се въ потона и седефената ѣ топка пада по цѣвналитъ полета на губера Зеленого, червеного и моравото ми се усмихватъ. Мекитъ прѣсти отъ очитъ ми сж снети. Заревото залива обилно трѣпнитъ зеници.

По широката ливада на морето е поствалъ златниятъ губер на слънцето. По тоя златенъ пѣтъ, опнатъ върху веления воденъ просторъ, минава съ бѣли платна бѣла ладия. Тя отиша въ незайни страни хубавитъ образи на миналата нощъ.

ЛЮБОВТА

Тя: първитъ бури на пролѣтъта, прорѣзани отъ шепота на затоплената земя грѣдъ, надъ която минава трѣпката на оплодяването; първиятъ блѣсъкъ на погледа, въ който е отразенъ другъ погледъ, запаленъ отъ желания; той скъсва разстоянията и събѣра крепости.

Тя е сребренъ потокъ, разлѣлъ водитъ си като радостъ, като възторгъ, като победа и опиянение, като възторгъ и славословие.

Тя е като крило на сѣрафимъ, разпнато надъ насъ, като сладка сѣнка надъ полето на радостта.

Тя е чаша отъ злато и скъпи камѣне, налѣна съ упиващи вина, и кадилница, обвесена въ сърдцата на вселената, подъ връшника на синия сводъ, сама плаваща въ облаци отъ скъпи аромати.

Тя е царство, въ което вѣчно-стѣтъ се превръщатъ въ мигове, желанията въ нови свѣтове, а новитъ свѣтове сж въ едно голъмо сърдце, извънъ което е нищото.

Тя е малки златни класове, открили златото си за милувкитъ на слънцето.

Тя е море, което съ гнѣвъ надига вълнитъ си и ги бие въ черното безсърдечие на скалитъ.

Не е ли тя сжщата, която подчини и мѣча, и бурята на нѣжната багра, и тихия лѣхъ на вѣрата, и отъ голъмитъ пожари на два устрема награждаше тихия кѣтъ на семейството.

За битовитъ съчинения

Тъй нареченитъ битови съчинения у насъ сж на твърде висока цена. Дори сякашъ въ съзнанието на критици и читатели се е сложило непоклитимото убеждение, че писателъ е само този, който създава изключително битови творби. Това убеждение, разбира се, произлиза и отъ редица предпоставки, между които на първо мѣсто сж народностнитъ тежнениа въ даденъ моментъ и предубеждението на законодателитъ въ областта на изкуството — критицитъ. Дали наистина битовото творчество е отъ такова високо качество и дали то поне отчасти задоволява духовния гладъ за приятно четиво най-малко на сръднокултурния четецъ?

На първо мѣсто да си отговоримъ на въпроса: що е битъ? — Всѣки народъ живѣе при известни дадени и създадени условия. Даденитъ сж онѣзи, които самата природа ни е приготвила, а създаденитъ сж тѣзи, които ние така по свой вкусъ и възможностъ сме преработили отъ първитъ. Тѣзи именно условия, при които човѣкъ е нагодилъ своя личенъ и общественъ животъ, съставлятъ неговия битъ.

Но ето, по-нататкъ този единенъ битъ почва да се клони. Споредъ личнитъ си дарби и наклонности хората се раздѣлятъ на съсловия, утвърдяватъ се въ различни поминъчни области и образуватъ отдѣлни сръди съ свои особености въ работа и животъ. Така общиятъ народностенъ битъ се разпада на съсловни битове.

А що е битово творчество? — Старъ стремежъ у човѣка е да възплътява своитъ идеи въ образи. Това е началото на образното, художественото творчество. Всѣкога между людетъ сж израствали надарени личности съ наклонностъ къмъ изобразяване на околнитъ нѣща и явления по най-различни начини. Едини отъ тѣзи творчески личности сж съ по-широкъ погледъ върху свѣта, по-добре обзираатъ настоящето и съ тънко прозрѣние долавятъ бъдещето. Тѣ творятъ съ неограниченъ замахъ и даватъ общонародни или общочовѣшки произведения. Други сж съ по-слаби творчески сили. Тѣхнитъ погледъ не излиза вънъ отъ предѣлитъ на родната имъ околностъ. Тѣ само нея познаватъ и нея изобразяватъ. Това сж битовитъ творци. Тѣхнитъ произведения даватъ само особеноститъ въ живота на една частъ отъ обществото, на една сръда, обикновено по-примитивната, закъснѣлата въ развоа си, залѣзъващата отъ кръгозора на съвременното — селска или еснафска. Това е битовото творчество.

Какво е отношението на писателя-битописецъ къмъ сръдата, която тя изобразява въ съчиненията си? Ако той гледа свѣта презъ свѣтли очила, ще вижда само хубавото, положителното, идейното и ще ни даде свежи цвѣта отъ градината на своя духъ. А ако обаче вижда само грозното, отрицателното, дребнаво, преходното, разбира се, ще ни даде хуморъ и сатира, чрезъ

които ще се посмѣемъ надъ човѣшкитъ глупости, докато и времето ги отвлѣче заедно съ писателя и съ лошо устроеното общество.

Има единъ природенъ законъ, споредъ който „всичко се мѣни“, а ала при тази неизмѣнна промѣна всичко се усъвършенствува. И животътъ на човѣка заедно съ поддържащитъ го битови условия не остава на едно мѣсто, а безспирно отива все напредъ. Обаче въ свѣта има нѣщо вѣчно, неизмѣнно, което като златиста нишка преминава презъ всички възходящи степени на живота и въ хармонична цѣлостъ ги свързва. Това е то онази могъща сила, която изпълня човѣшкитъ сжщества и ги подтиква съзнателно или инстинктивно къмъ творческа дейностъ. Тукъ именно трѣбва да се прояви способността на писателя да долови вѣчното въ свѣта и него да възплъти въ своитъ произведения, ако мисли да ги завещае на бжднитъ времена.

А какви трѣбва да сж тѣзи произведения? Обикновено битописцитъ като къртове се ровятъ изъ дъното на живота да търсятъ между дребнитъ сжществувания особенитъ личности, но не особени по нѣщо положително, творческо, а неуравновесенитъ, смахнатитъ, разсѣянитъ, мързеловитъ, които съ недомислитъ си изглеждатъ по умни отъ умнитъ и по-занимателни отъ сериознитъ. Ето, тѣзи обществени отпадъци битовитъ писатели взематъ за свои герои, разказватъ ни разни случки изъ незначителния имъ животъ, надсмиватъ се надъ глупавитъ имъ постъпки. А критицитъ, де чели, де не чели, се правятъ на захластнати по такива съчинения, високо възхваляватъ авторитъ имъ и ги провъзгласяватъ за признати писатели.

Други пъкъ, по-младитъ, като виждатъ, какъ тѣхнитъ предшественици чрезъ надцененото-битово творчество сж заели видни мѣста въ храма на родната книжовностъ, запретватъ се да имъ подражаватъ, т. е. да пишатъ съчинения за не-сжществувачи вече наивни селяни и пропаднали еснафи, безъ да съобразяватъ, че тѣхнитъ герои отдавна сж излѣзли изъ затворения кръгъ на примитива, че сега се носятъ по бурнитъ вълни на съвременния животъ и сж се слѣли въ общия типъ на народа, или сж се приравнили по разбираня и стремежи съ мировия човѣкъ.

Нѣкои отъ съвременнитъ писатели схващатъ, колко назадъ сж останали тѣхнитъ събратя-битописцитъ и тѣ се отбиватъ по новъ пътъ, по пътя на художествения реализъмъ, подсилени съ красивия идеализъмъ на миналото и углѣбенъ въ сложния психологизъмъ на новото време. Тѣ се стремятъ да разширятъ своя духовенъ кръгозоръ, да проникнатъ съ мисълта си въ всички области на свѣта и да ни дадатъ не отдѣлни незначителни личности, а цѣлостни типове изъ народа съ общочовѣшки качества.

Недѣлчо Беневъ

Градътъ

Въвъ твоитъ предѣли пакъ навлизамъ
и вдишвамъ въздуха ти, мраченъ градъ.
Тяга по тебъ отколе ме пронизва
и пакъ съмнения въ душа звѣнятъ.

Въвъ твоитъ нощи буритъ вилнѣятъ,
а днитъ пълни съ трѣсъкъ зловещъ.
Всѣчасно въ тебъ проклятията зрѣятъ —
за твоя гладъ ти жертвитъ зовешъ.

О, колко ти надеждъ поломявашъ —
мечти безброй рушишъ съсъ огненъ дѣхъ.
О, колко радости въ тебъ затѣмявашъ,
облизани съсъ смъртния ти лѣхъ.

Желая въвъ безбройнитъ потоци
на тъмнитъ тѣли да бжда пакъ.
Въ кипежа людъ на твоитъ чертози
да пия жадно свѣтлина и мракъ.

За тебе нося обичъ и умраза,
иззидани когато бѣхъ саминъ.
О, градъ на младостъ, шеметъ и проказа
съ цѣлува ли ще срещнешъ блуденъ синъ?

В. Вишневинъ

Б Ж Д Е Щ Е Т О

Бждещето — това сж нашитъ мечти и надежди, нашитъ високи идеали, които ние жадуваме да видимъ възплѣтени въ живота.

Бждещето — това сж идващитъ дни, години, вѣкове — безконечността, кждето поколѣнията търсятъ своето съвършенство и щастие.

Бждещето не се опредѣля нито отъ описници или ясновидци, нито отъ врачки или божества: то е последица отъ обективнитъ условия — тѣхна равнодействаща.

Никой не може да предвиди бждещето, ако не познава аналитично миналото и сегашното, ако не съзерцава въ времето и пространството фактитъ и събитията.

Бждещето, което иде, не е сродно ни съ миналото, ни съ сегашното, но всепакъ се ражда отъ тѣхъ.

Бждещето е антиподъ на миналото и сегашното, защото неговата форма и съдържание носи знака на новъ духъ и прогресъ.

Идеитъ на бждещето се явяватъ тогава, когато идеитъ на миналото и сегашното станатъ несъстоятелни да задоволятъ нарастналитъ духовни нужди на обществото.

Неизпълненитъ въ миналото идеали оставатъ за реализиране въ бждещето — и то оная, които откриватъ нови хоризонти за човѣшкото сжществувание.

За бждещето работятъ всички явни или неявни обществени и лични фактори, дори и тѣзи на природата.

Миналото, сегашното и наченитъ на бждещето всѣки мигъ се особяватъ, безъ да прекъсватъ и

врѣзкитъ помежду си.

Онзи, който не вѣрва на бждещето и не работи за него, той не вѣрва въ непреставашия подемъ на човѣшкото и неговата култура.

Онзи, който мисли, че цѣлиятъ жизненъ кръгъ около него е съвършенъ и не се нуждае отъ промѣни, показва умствената си закъснѣлостъ и неспособностъ да върви наредъ съ устремениитъ къмъ бждещето негови будни съвременници.

Онзи, който живѣе само съ миналото и сегашното, потъва въ тъмна неизвестностъ, лишень отъ животодайна свѣтлина на бждещето.

Оптимистътъ, който всѣкога и отъ всичко е доволенъ, пъкъ даже и скептикъ и песимистътъ не могатъ да бждатъ адепти на една идеология на бждещето.

Бждещето съдържа, въ ограниченъ или широкъ обсегъ, основнитъ принципи за преобразяването на личността и на националната държава, пъкъ дори и на свѣта.

Вѣрпки всичко — презъ всички епохи и у всички народи, наредъ съ сегашното, кълни съ неуържимата мощъ непобедимото бждеще.

Идеитъ на бждещето тласкатъ народитъ, за да не се спиратъ въ жизнения си пътъ: тѣ ги импулсиратъ къмъ образуване ново свѣтогледнище.

Мислителитъ, които прекрояватъ живота, желаятъ въ бждещето той да е построенъ върху основитъ на общото благоденствие, справедливостта и свободата.

Д-ръ Ст. Максимовъ

Човѣшкото безсилие

Голѣми постижения е направилъ човѣкъ въ всички области на живота. Съ непрестанни усилия и съ много трудъ, той е завладѣлъ и водата и земята и въздуха.

Човѣшкиятъ разумъ е разрешилъ много трудни задачи и е отговорилъ на много мъчни въпроси. И затова съ право той се смѣта за най-гениалното Божие творение.

И все пакъ, въпрѣки голѣмитъ и най-разнообразни придобивки, които е направило човѣшкото въ различнитъ отрасли на живота, все пакъ има още много скрити, неизвестни нѣща за човѣшкото око, едни отъ които нѣкога ще бждатъ видени, ще бждатъ разгадани, и други, които никогата нѣма да станатъ достояние на човѣка. Той ще бжде безсиленъ да ги съзре, да ги разбере и да ги завладѣе.

На пръвъ погледъ мнозина биха ме обвинили въ черногледство, въ песимистично отнасяне къмъ живота и изобщо — къмъ човѣшкия стремежъ. Защото, действително, желанието на днешния човѣкъ е да знае всичко, да може всичко — да стане господаръ на вселената.

Но всѣки, който рече да се позадълбочи малко повече, ще разбере, че съмъ много правъ и че наистина, по-добре е не всичко да бжде въ владение на човѣка. Защото нека не се забравя, и нека всички си го признаемъ, че никжде нѣма съвършени хора. И че ако въ такива случаи, хората бѣха господари на битието, свѣтътъ би представлявалъ нѣщо много по-страшно отъ ада.

Много пъти самичкъ съмъ си разсждавалъ по този въпросъ. И винаги съмъ идвалъ до това заключение: че човѣкътъ никогата не бива да има неограничената властъ надъ свѣта и подиръ това винаги съмъ обръщаль листа на другата страна: колко хубаво е, че свѣтътъ се управлява отъ една велика, невиджана и недосегаема сила, която се ръководи отъ своитъ вѣчни, най-справедливи, най-безпристрастни и най-човѣчни закони.

Ето, тукъ намираме най-голѣмото щастие на човѣка въ безсилието му да чувствава, да знае, че макаръ голѣмата властъ, която е пипналъ въ ръцетъ си, или неизброимитъ богатства, които кой знае по какъвъ начинъ ги е завладѣлъ, сж само временно нѣщо, и, че когато и да е, ще се раздѣли съ тѣхъ, ще се прости, и както всички хора, ще склопи очи и ще си отиде тамъ, кждето всичко гоа нѣма да му бжде нужно.

Пакъ повтарямъ: колко хубаво е, че има все още толкова неизвестности за човѣка, които никогата нѣма да бждатъ разгадани отъ него. Къмъ тѣзи вѣчни неизвестности ще се стреми именно човѣшкия гений.

Въ заключение ще кажа: ако човѣкътъ можеше всичко, знаеше всичко, и имаше всичко, то той би билъ най-голѣмия нещастникъ.

Славчо Янгеловъ

Платете си абонамента!

Людмила Младенчева

Навикъ

Имаше луна и бѣше свѣтло като день. Изъ двора купитъ сѣно хвърляха дълги сѣнки. Ралка излѣзе на вратата и се услуша. Тя чу провлѣченитъ лиянски стъпки на мжжа си и цѣла настрѣхна.

— Най-после се сѣти да се приберешъ — подвикна му тя сърдито.

— Каквоо? — крѣсна Денчо — Сега такива сж времената. Ще пия и ще се напия. Може и война да има.

— Война ли?

— Война я. Ти какво мислишъ. Ето ми повиквателното. Утре заминавамъ. Мобилизиранъ съмъ.

Ралка изведнѣжъ утихна и уплашено го загледа.

— Ще заминешъ ли?

— Стана и нѣкакъ мжчно. Може наистина война да има, да отиде човѣкъ и да се не върне.

И тя загрижено се завъртъ около Денчо.

На другата сутринъ Денчо стое-

ше свитъ като вързълъ на прага и чакаше Ралка да му приготви нѣщата и да тръгва. Като гледаше какъ жена му пѣргава потича изъ двора, той смръщи вежди и попита:

— Ти радвашъ ли се, че заминавамъ, а? Какво ли си мислишъ, два месеца ще се отърва отъ моя хубостникъ, отъ тоя пияница. Кажй, де.

— Какво да кажа? — извърна тя глава и се засмѣ.

— Добре ще ти бжде безъ менъ, а?

— Хайде не дрънкай.

Той влѣзе въ кѣщи, взе единъ вързопъ, повъртъ се изъ стаята, и излѣзе, като стѣпваше бавно и влачеше краката си.

— Царевитъ да оберешъ, чу ли? Фасула да олюишъ! Колата отъ Горкини вземи — говорѣше той на жена си. — Василь Горкиния ще ти помогне. Хайде, довиждане.

Ралка дойде при него, хвана ржката му и изведнѣжъ се усмихна нѣкакъ мило и топло.

— Ха, на добъръ часъ! Пъкъ обаждай се.

Спрѣ се съвсемъ близо до него и като не пускаше ржката му каза:

— Да не мислишъ, че ще ми е добре безъ тебе.

И тръгна да го изпрати по пътя. Денчо вървѣше ситно и блаженно се усмихваше на ласкавитъ думи, които Ралка му говорѣше.

Днитъ бѣха все слънчеви и тихи. Узрѣха орѣхитъ, а вече и по нивитъ слънчогледитъ ключнаха кръгли пити. Откъмъ Горкини заскърца кола и тръгна по пътя. Ралка излѣзе отъ кѣщи.

— Спри, Василе — и тя се качи. Като спусна забрадката си надъ очитъ, седна задъ Василь. Огиваха да бератъ Ралкинитъ царевичи, Василь подкара нѣкакъ лениво. Ралка гледаше широкия му гръбъ, полененъ съ сламки, якия зачервенѣе вратъ отъ слънцето и така се мѣстеше неспокойно изъ колата.

Безъ да се обръща Василь се обади:

— Денчо замина, а? Сега безъ него.

— Пакъ ще се върне. Само война да нѣма.

— И да има, такъвъ като него не се затрива. Ама пие този човѣкъ, ей. Ти защо не го оставишъ, Ралко, а?

— Ехъ какво ще се оставяме.

— Може и деца да имашъ отъ другъ мжжъ.

Ралка притвори очи. Нѣкаква мечта скрита отъ години полази въ душата ѝ. Събуди се старата мжжа. Тя прекара ржка по челото си. „Едно дете да имамъ, хубаво, весело, да тича по мене и да вика: „мамо, мамо ма“. И тя наведе глава.

Изправени сръдъ високитъ царевичи двамата кършеха бърже, безъ да си говорятъ. Чувахе се само шума отъ кършенето на кочанитъ, каточе ли нѣкой чупѣше стъкло.

Ужъ бързаха, но скоро слънцето залѣзе и падна синкава здрачина, като тънка мъгла надъ полето, а тѣ още не бѣха обрали половината нива. Докато свършихъ, изгрѣ луната потъмнѣла отъ единия край, готова каточе ли сякашъ да падне въ царевитъ и тамъ

да угасне.

— Кога ще приберешъ шумата, Василе? — обърна се Ралка.

Безъ да ѝ отговори, той я хвана за ржката. Тя сърдито се дръпна.

— Пустни ме. Хайде, впрѣгай.

На другата сутринъ Ралка стана рано да бѣли царевитъ. Къмъ обѣдъ получи писмо отъ Денчо. Пишеше ѝ добре билъ, служба каралъ, да не мисли за него. Вече не пиелъ. А тя обра ли царевитъ, кой ѝ помогна?

— Нѣщо радостно ти е — рече Горка, когато дойде да ѝ помага на царевитъ.

— Писмо имамъ отъ Денчо.

— Е, какво ти пише?

— Добре билъ той, служба кара, ама мене ми оирѣзна сама.

Очитъ ѝ се разшириха голѣми и зелени и весело се спрѣха на Василь, който по тове време изкарваше добитѣка.

Един художествен център на Възраждането --- Самоков

Ние познаваме нашето Възраждане по епическите борби за църковна и политическа независимост. То е епоха на мощни душевни и морално хора, всеотдайни в любовта си към народа, готови да умрат и умрели да създадат бъдещето му. Ние знаем и литературата му така тесно свързана с тия борби, романтична, но борческа, странно искрена и поради това дълбока. Тя е изпълнена с образи на гора и планината, на майката и на невестата, на хайдутината и на българа. Но Възраждането има и други страни, то има и други герои, защото то е било всестранно. Въ него сж сложени сновити на цълия ни сегашен живот, основа до основа, така че от която и страна да го изследваме, то изглежда величествено.

Възраждането на българското изкуство е страница, която малко познаваме. То се извършва в няколко определени центрове от няколко истински центри на големия творци. Между тия центрове Самоков заема първото място. Той търгува с запада и неговите жители посещават Виена — тй имат връзки и с други западни градове. Тй ходят и на изток. Легендата разправя, че основателят на самоковската иконописна школа Христо Димитров е учил живопис в Виена и ние сега нмаме основание да се смятаме в тая легенда, тй като западни тй влияния сж очевидни в творчеството на тоя първокласен иконописец. Той работи от 1791 до 1819 година. Въ Самоков, но още по това време той прави пжтешествия. Викат го и в Рилския манастир, викат го и в северна България. Той рисува великолепни голми икони в Русе, в Тулча и в редица други градове. Бил е голм майстор. Легендата разправя, че е свършил живота си в Света гора. Преди да замине за там, обаче, той е „обучил“ в живопис дъмата си сина Димитър и Захари, които сж продължили неговото дло. Тй работят найнапред в Самоков, самоковско, т. е. пазарджишко и в Пловдив и към 1844 — 5 г. сж повикани да изпишат част от главната църква на Рилския манастир. Това е най-големият им дло. По-големият — Димитър Зограф, е и по-големият майстор. Тй сж загубили много в сравнение с баща си и не правят вече това сериозно и благородно изкуство, което познаваме от миналото. Тхната живопис се доближава вече до едно народно изкуство. Но тй сж извършили добри декоратори и имат, особено Димитър, чувство към колоритните съчетания. Тй сж викани на всъжже — в Берковича, в Троян, край Търново, в Бачковския манастир, в Скопие, в Щип, в Велес. Интересен е Захари Зограф, който е слаб иконописец, но добър художник на портрети и койго живее с особено самочувствие на първенец на своя народ. Тхните синове — това е вече третото поколение — продължават и тй дло на бащите си и дло си. Едното от тх свръшва петербургската художествена академия с отличен успех. Той е Стахислав Доспевски — голм портретирист и голм възрожденец. Но по край това семейство, покрай тая династия от художници, в Самоков има и други иконописци, които предават на синовете си своя художествен занаят. Да споменем ли за Иванъ Образовисов — съвременник на Зографити и на чиео благородно изкуство се дължат иконите на голмия иконостас в Рилския манастир, за неговия другарь Коста Вълков, на синът му Никола Образовисов и пр.

Но трбба да отиде човък в Самоков, за да разбере какъ тоя малък град е станал един от най-важните художествени центрове на Балканския полуостров. Защото тук сж работили не само иконописци. Старите къщи сж украсени с декоративна живопис. Пищни букети от цътия или цътни гирланди сж красили стени, пейзажи на голми левантински градове — Цариград, Смирна, Александрия, сж изрисувани по стени. Прегледаме ли не старите сандъци — ще видим по тх рязици лъзове или цътни градини. Погледнем ли към малките къщи иконостаси, или към таваните, ще открием чудна рзба. А така дълбоко в чужд тй сандъци бабите кроят своите сребърни и златни сватбени гривни, обеци и пръстени. Защото Самоков е бил и голм златарски център. Ние ще се уверим в това, ако получим позволение да прегледаме владишките жезли в камбанарията на църквата св. Богородица или съкровището на един храм, в което се пазят чудно хубави сребърни корони — творби на самоковските златари. Ние не познаваме добре и желъзарската индустрия на града, в който се е произвеждало желзо: под сръжните прсти на самоковските ковачи сж излизали свещници, полюлеи, решетки, панти и други предмети от желзо, сж не по-малко художествени форми.

Така иконописци, рзбари, златари, декоратори, ковачи, лъяри сж творили изкуство не само за цъла България, но и за съседните страни. Тй сж вършили работа на алхимици — смъсвали сж сръчно западните и източни влияния, претопявали сж ги и сж ги изменили в зависимост от вкуса си и от стила на мѣстната традиция и сж получавали и нови форми. Така сж не по-малко героичен устрем се възражда българското изкуство и достига до нивото на западно-европейското. И в това Възраждане Самоковъ заема едно от първите мѣста.

Никола Мавродинови

Идейният устон на Съюза на писателите от провинцията

Съюзът на писателите от провинцията не е дло на случайно хрумване. Неговото създаване не дойде неочаквано, защото психологическата подготовка за това бше на лице. Тук, в провинцията, между хората на перото от дълга бн назрѣло съзнанието за необходимостта от това, което преди десет години се извърши. Съюзът трбваше да се създаде и се създаде. Жадуваната мечта на тия, които работят с дълбоко народностно съзнание за повишена духовна култура, се осъществи в старопрестолния ни град В Търново.

Още в първите стъпки на своя живот, съюзът схвана наложителната необходимост да обедини всички писатели от провинцията, които чувствуваша едно неогасимо призвание въ себе си за творчество; да даде импулс на вдъхновението им да работят; да защити интересите им; да работи за възвемането на провинцията, като основно и затвърди свои печатни органи и да напъти изкуството на членовете си въ служба на народа.

Така, въ съюза зачленуваха над петдесет и повече писатели, мнозинството от които бѣха имена, познати вече на читателя като писатели и общественици. Нма нужда да изброяваме имената за да бждем убедителни. На читателя тй сж познати. Тй, разбира се, бѣха убедителна гаранция за просъществуването на съюза до днес. Тй сж и днес сжщата гаранция. Нтй не останаха сами, тй като въ колоната след тх се наредиха още имена сж проявено писателско дарование.

Каква нужда излиза на живота тоя съюз и колко наложителен се явява той при сегашната наша действителност, е въпрос, който често се задава от мнозина наши събратя от столицата. Като не допусаме, че такъв въпрос би се родил въ заисливо сърдце и произнесал от жлъчна уста, казваме, че всѣки, който отблизу се е интересувал от живота, от дейността на съюза, навѣрно би направил своите изводи и би се отказал да произнесе намисления упрек. Би видѣл, че Съюза на писателите от провинцията се яви покрай другите си задачи, за да задоволи една необходимост от 100% общественици за живота на Родина тй, да подобри и да разшири за своите членове известни възможности за повече осмислена обществена дейност.

И сега, когато е дума за идейния устон, върху който е изграден съюзът, не може да не се признае, че тй се оказаха повече от здрави, за да не се мисли, че съюзът е временно явление, което времето ще успѣе да го заличи. Напротив, това не е само, че не стана, но членовете успѣха да създадат дух въ организацията си, като се опълчиха срещу всѣки опитъ за опадък и не позволиха да

се понижат духовните интереси. Всѣки членъ на съюза и днесъ знае, че животът и творчеството на съвременния писател не протича егостично. И затова съюзът му постави мисията да бжде ако не пръв, то поне от първите културни дейци, които радаят за насаждане на широка култура, за изтикане на преден планъ духовните и национални интереси на народа, да разреши материалните му проблеми и да му даде възможност за един небивалъ духовен подъем. Въ тая насока съюза работи до сега, като успѣ да слѣе усилията на всички свои членове, за да даде началото на единъ силенъ културенъ подтикъ, необходимъ да внесе ведрина въ живота на нацията и разцъти на родната литература.

Съюзът ще се издигне на заслужена висота, така, че той ще намѣри обществено и дори историческо оправдание за своето съществуване.

Вл Селяновъ

Каталогъ провинция. Въ Хасково под уредничеството на нашия сътрудници Ив. Г. Пеневски и В. Г. Геневъ бже издаденъ каталогъ на книги от провинциални писатели. Умоляват се авторите да се обадят и изпратят своите книги на уредниците въ Хасково, ул. Драма, 7.

ЕЗИКОВА ПРОСВѢТА

ЗА ПРАВОПИСА НА НѢКОИ ДУМИ

ЖЛЪЧКА или ЗЛЪЧКА!

Жлъчка произлиза отъ съществителното име жлъчъ (старобългарско жлъцъ, образувано отъ корена на думата жълтъ). Въпросната дума нма нищо общо по значение съ думата зълъ. (злъчка произлиза отъ зълъ — злъченъ, злъчностъ. За по-лесенъ изговоръ, вмѣсто жлъчка, казваме злъчка. А правилното е жлъчка, жлъчъ, жлъченъ.

Когато произволитъ отъ жлъчка — жлъченъ, жлъчностъ добиватъ преносно значение, тогава тй се сближаватъ съ прилагателното име зълъ, съ което случайно иматъ външна прилика. Мжната за изговоръ жлъчка за по-лесно изговаряне станала злъчка.

МАЗЪ, МАСЪ или МАСТЫ!

Коренътъ мазъ се съдържа у думите: мажа, мазахъ, мазилка. Въ думата мазъ-тъ (з се промѣня съ с), та се получава мастъ). Сжщо отъ страд-тъ (д предъ т се промѣня въ с), та имаме страсть. Думите власть, пастъ, пропастъ, честъ и пр. сж образувани по сжщия начинъ.

Днешното масъ е отражение на изговора. У всички думи, завършващи на стъ, при изговоръ, т се не изговаря. Тй е етимологично съ пишмемъ въпросната дума мастъ, което е най-правилно срещу неправилната мазъ, която по изговоръ се слива съ масъ. Членувана, тая дума ще бжде мастъта (а не — масъта).

Д. Цвѣтковъ

Нови и препечатани книги

Издавания на „Хемусъ“ А. Д. — София

ДОБРИ ВОЙНИКОВЪ — Избрани страници	45
ПРОФ. АРНАУДОВЪ — Иванъ Вазовъ и бълг. природа	50
ПРОФ. АРНАУДОВЪ — Български народни празници	55
ПОБЪЛГАРЕНИ РАЗКАЗИ	15
Д-РЪ СТ. СТОЙКОВЪ — Предосвобожденски периодиченъ печатъ	60
К. ФОТИНОВЪ — Съчинения	40
ПРОФ. КАЗАНДЖИЕВЪ — Предъ извора на живота	20
ЙОРДАНЪ ЙОВКОВЪ — Пѣсенъта на колелѣтата	75
— Обикновенъ човѣкъ	55
ЕМ. П. ДИМИТРОВЪ — Куполъ, избрани стихотворения, луксозно издание	70
СВ. МИНКОВЪ — Другата Америка	60
СТ. Ц. ДАСКАЛОВЪ — Дворъ	60
ХР. НИКОЛОВЪ, асистентъ по дидактика и методика въ университета. — Възпитание и обучение въ днешна Германия, наблюдения и проучвания	70
ЕЛИНЪ ПЕЛИНЪ — Приказливи картини	12
— Максъ и Морницъ	12
ХР. ЗЛАТИНЧЕВЪ — Симеонъ Велики	5
— Тертерови и Мих. Шипманъ	5
ИВ. ВЕЛИЧКОВЪ — Тихъ бѣлъ Дунавъ	5
— Дунавска равнина	5
— Пиринъ планина	5

ШВЕДСКИ ПРИНАЗИИ, ПРЕРАЗНАЗАНИ ОТЪ Р. А. Н. Б. О. С. И. Л. Е. Н. Ъ

1. Три кучета	10
2. Невидимъ другарь	10
3. Воденичарскиятъ синъ	10
4. Ела при мене, човѣче	10
5. Горолочмо	10
6. Три хубавици	12
7. Златното момиче	12
8. Морската царица	12

Нашата пощенска чекова смѣтка има № 7941 — платете абонамента си!

КРИТИКА

ЗЛАТНИ КАПКИ. Разкази и легенди отъ орданъ Ковачевъ, II издание, стр. 170, цена 40 лв., издава Братство — Севлиево, 1942.

Йорданъ Ковачевъ има задъ себе си близу двадесетъ годишна литературна дейност. Въ разказитъ, както и въ стиховете сж, сведени въ няколко сборки, се очертава едно чисто хуманистично течение. Ковачевъ търси да изтъкне опитомения човѣкъ, отърсенъ отъ страсти, подлагашъ се самъ и на самопреценка. Това търсене е нишката, която преминава презъ всичките моменти на неговото художествено творчество. Героитъ на Ковачева или сж завършени човѣци, сж силно нравствено очертание, справящи се съ всичките изкушения на живота, или пъкъ сж попаднали въ рѣдъ житейския мракъ и правятъ усилия да се утвърдятъ съ пречистено съзнание, съвѣсть и покаяние.

Чистата човѣщина, понѣкога дори смѣшна въ очитъ на хората сж буйни страсти, така възпявана и осъждана отъ поети и романисти, е

предметъ на художественъ обсегъ и въ нашата литература отъ една редица писатели начело на които е и Йорданъ Ковачевъ, следъ това Ботьо Савовъ, Рачо Стояновъ, Никола Венетовъ, Добринъ Василевъ и др. Това направление въ нашата художествена литература сега се поддържа отъ Йорданъ Ковачевъ.

Сборникътъ „Златни капки“ е претърпѣлъ вече второ издание. Това е рѣдкостъ за нашия условия и то сведочи за свежестта, съ която сж написани разказитъ и легендите, особено „Кръвта на Матей Чудни“, „Ангелитъ на дѣдо Нико Озаревъ“, „Златни капки“, „Кржба“, „Къмъ слънцето“ и др. Героитъ на Ковачева сж добродушни, бедни, подтиснати отъ живота люде. Тй попадатъ въ полета на автора такива, каквито сж си, безъ поза, безъ много претенции.

Ето дѣдо Илия отъ „Кржба“. Никаква високопарност, никакво преднамѣрено търсене на сложни поставени му отъ живота задачи. Това, което той иска да разреши, е толкова просто. Сжщото е и съ дѣдо Смиленъ, героя въ разказа

„Златни капки“. Той разказва на внучето си Мирчо за златните капки на нѣкогашния свѣтъ. Колкото и фантастика да има въ тия златни капки, тй сж отражението на обикновенъ човѣченъ блѣтъ, така, както той се е наложилъ у единъ простоватъ човѣчекъ. И за нѣкакво разрешение на мжката, и въ нагона за покаяние и прошка, го извежда въ едно чудно видение — успокоение на душата. Така е и въ „Бараби“, съ Моню въ „Къмъ слънцето“ и пр. Олова, което е подчертано е незлобливостта, чувството на героитъ единъ къмъ другъ, като равни помежду си човѣци.

Съ своя избистренъ стилъ и съ увлѣкателенъ способъ на разказване може да се надѣваме, че сборникътъ „Златни капки“ ще претърпи и трето и понататъшно издание. По мждростовно, което Йорданъ Ковачевъ постепенно избистря въ творчеството си, читателския свѣтъ сж право очаква отъ него по-изобилни плодове, по-крупни и проникновени творби.

Бориславъ Христовъ

ДВОРЪ, разкази отъ Стоянъ Ц. Даскаловъ, стр. 166, цена 60 лв., издава Хемусъ — София, 1943.

И въ новия си сборникъ разкази — „Дворъ“ — писателътъ Стоянъ Ц. Даскаловъ утвърждава името си на истински белетристъ, който рисува битътъ на българското село днесъ. Даскаловъ е истински талантливъ белетристъ на съвременното българско село. Въ неговите разкази липсватъ дълги лирически отклонения, излишни описания, изкуствени психологически анализи, посредствомъ които нѣкои писатели безуспѣшно се стремятъ да си спомогнатъ, а особено ония, които нѣматъ даня да създаватъ зрѣли белетристични творби. У него всичко се разкрива естествено, мотивирано. Събитието, съществено условие на неговите разкази, се развива у самия животъ, безъ изкуственостъ, обхваща сърдцето, задържа вниманието, призовава, сгрѣва до край.

Това е така, защото Даскаловъ е художникъ съ мѣрка. Той работи съ сигурна ръка. Умѣе нещо да налага боитъ. Не прибѣг-

ва до изкуствени положения. Разказътъ се лѣе безъ всѣкакви усилия — леко, просто съ тактъ и мѣрка въ постройката му, въ фразата и дори въ думитъ, което слава белегъ на дълбока искренностъ върху цѣлото му творчество. На този фонъ действащите лица израстватъ живи люде — съ плът и кръвъ — истински люде отъ нашия села изъ врачанско, съ които може да се бесѣдва, да се разберете. Съ своята вѣрна художническа четка писателътъ Даскаловъ изписва образи, които се запечатватъ дълбоко въ съзнанието на четящъ.

Даскаловъ не е писател на малкия разказъ и въ това отношение прилича на дѣдо Влайковъ въ нашата литература, на Гончаровъ и Чеховъ въ руската и на Мопсанъ въ френската. Той не може да спре художническото си око върху скицата, той е за широкото, голмното платно, върху което свободно съ мѣрка въздава своя миръ. Той израства въ катгорията на голмните белетристи, които виждатъ живота отразенъ въ безбрѣжните широти на вод-

ЛИТЕРАТУРНИ НОВИНИ

Двуседмичник за литература, изкуство, наука и обществен живот
Всичко да се изпраща на адрес: ЛИТЕРАТУРНИ НОВИНИ,
ул. Оборище, 6—Варна. Суми чрез пощенска чекова сметка 7941
брой 3 лева

ВЪ ПАМЕТЬ НА НАРОДНИТЕ БУДИТЕЛИ

На 30. октомври г. г. Педагогическото дружество при Софийския университет устрои паметна вечер за народните будители. Председателят на двото Йордан Ст. Кръстев с огнени слова прикова вниманието на слушателите: мисълта му — желъзна логика, а думите — меч. Владещо отлично изкуството на оратор, Кръстев ни поведе из кървавия път на нашите велики възрожденци, „пътъ страшен, но славен“: кръв, кости, пепелища, затвори, обисли... до висотата на народни герои — кумири на младежта!

След туй главния инспектор по история при М-вото на народното просвещение г. Андрей Цвѣтковъ говори за времето и за условията, идеалите и дѣлата на нашите възрожденци. Той каза, че официалната ни книжка приема като начало на българското възрождане годината 1762, въ която Паясий написа своята „История славянобългарская“, обаче тази дата е условна, тъй като възрождането на българския народ продължава през петъ века на турското робство, като решителен е XVIII век, когато идеята за освобождение добива пълнокръвен

образ.

Спрѣ се на единъ отъ найинтереснитѣ въпроси изъ историята на възрождането ни, въпросътъ за просвѣтителнитѣ и революционни идеи като сръдство за борба съ тиранитѣ. Обгледява, че просвѣтата е най-адратово и изпитано сръдство, защото само просвѣтението робъ ще се бори, знаейки за какво да се бори, спомена и за друго сръдство — пътятъ на откритата, честна борба, която стрѣсва приспанието въ стѣна забравя народъ: Ботевъ, Левски, Караджата, Бенковски, Кочо Чистеменски...

Накрая г. Цвѣтковъ се спрѣ върху заветитѣ на нашитѣ възрожденци — да пазимъ земята и свободата на българския народъ отъ чуждо посегателство, на което отговори Кръстевъ съ клетвения думи, че и ние — академическата младежъ, ще продължимъ дѣлото на възрожденците съ книга въ ръка и като Каравеловъ ще прѣскаме свѣтлина, като гениятъ на нашата национална революция, Ботевъ, съ мечъ въ ръка ще бранимъ родината и като безприимчивия апостолъ Левски ще погинемъ за общото благо.

Ив. Сульовъ

Пѣйо К. Яворовъ

продължение отъ 1 стр.

Ще дойдешъ ти, очакванъ денъ.
Ще дойде съ тебе най-подиръ
въ безсъница сънуванъ миръ...

Защото безсъницитѣ на Яворова сж сѣнища за една по-висша правда на земята, за едно по-свършено човѣшко общество... Революционерътъ жадува денята на правдата, но той е готовъ и да умре за него.

Дейното му участие въ македонскитѣ революционни борби дадоха на българската литература две ценни белетристични произведения: „Гоце Дѣлчевъ“ и „Хайдушки копненни“. Тѣ сж интересни не само като автобиографичен материал, но и като чисти белетристика.

Яворовъ си остава все пакъ въ нашата литература и въ съзнанието на днешнитѣ и идни поколения преди всичко като лирикъ, белязанъ съ знака на гения. Той пѣ не само за народа — той изповѣдва и личнитѣ си изживявания, увлечения и блѣнове. Но лаятъ-мотивътъ на неговата поезия, особено въ „Безсъници“, е чувството за страданието като общочовѣшка съдба. Въ „Пѣсень на пѣсеньта“ ни е очертана перспективата на изминатия пътъ — въ реални спомени и символна изповѣдъ. „Поезията е стигмалъ до пароксизма на осамотението, до съзнанието на релативностъ въ оценките — нѣма зло, страдание, животъ вънъ стъ сръдцето ми... до отжествяване на истината и лъжата, до отрицанието на добро и зло — „умрѣха тамъ и дявола и бога“. Той така умѣе да пѣе и за любо-

вѣта въ весели ритмични стѣпки да създава идилии — спомнете си прекрасната идилия „Павлета дѣля и Павлетица млада“, или „Калиопъ“. Но това сж случайни теми, случайни жизнерадостни едрини въ неговата мрачна и дълбоко наранена отъ несвършенството на свѣга душа. И за това свършенство, за изграждане на единъ по-висшъ свѣтъ той посвети цѣлото си творчество, подхвърли живота си и на смъртна опасностъ изъ македонскитѣ гори, и най-после посегна на два пъти на себе си — защото се умори отъ хората, лъжата и безправие. Съ неговата ранна смъртъ нашата литература загуби най-големия поетъ на довоеното време, а нашата общественостъ се лиши отъ една завършена, една хармонична личностъ, която умѣеше да живѣе, да се бори и да загине за идеалитѣ си. Той бѣ революционеръ въ най-широкъ смисълъ на тая дума, и поетъ — какъвто нашата литература нѣма скоро да има — Яворовъ ни завеща образа на единъ свѣтецъ, на единъ гражданинъ съ чиста свѣстъ и будно съзнание, на една завършена личностъ, толкова далечна на нашето съвременно ежедневие, толкова необходимата на нашата днешна действителностъ! Една личностъ, която би осмислила дълбоко нашия денъ, ако я имаме сега въ сръдцата си, единъ вдъхновенъ българинъ, който днесъ би чулъ да звучи въ сръдцето си героичния ритмусъ на великото време, което живѣемъ.

Николай Фолъ

Нови книги

Поетическото дѣло на народния поетъ Иванъ Вазовъ

Трѣбваше да минатъ 22 години отъ смъртта на народния поетъ, за да се предприеме и пълно издание на поетическото му дѣло. Подъ редакцията на проф. Михаил Арнаудовъ книгоиздателство Хемусъ издава

творенията на Вазова въ 22 обемисти тома, раздѣлени въ три редици по 7 и 8 тома. Първата редица отъ 7 тома, която обхваща поезията, разказитѣ и по-

веститѣ на поета, излѣзе отъ печатъ и дава представа за голѣмината на това дѣло и за грижата, вещината и усърдието, съ които то е предприето.

Предстои започването на втората редица отъ 7 тома, която ще обхваща пжтеписитѣ и драмитѣ на Иванъ Вазовъ.

Тежкитѣ условия за издаване не спиратъ това голѣмо национално дѣло. Трѣбва да ни радва усърдието на проф. Мих. Арнаудовъ, к-вото Хемусъ и българскиятъ читател, които заедно го изграждатъ.

Съчинения Т. Г. Влайковъ, томъ трети — издава Хемусъ. Излѣзълъ е отъ печатъ и третия томъ отъ съчиненията на Т. Г. Влайковъ, подъ редакцията на Г. Константиновъ. Той съдържа: Леля Гена, Житието на една майка. Две майки, Три срещи.

Съчиненията на Т. Г. Влайковъ се издаватъ отъ Хемусъ и ще излѣзатъ въ шестъ тома.

Рембрандъ, б-ка „Безсмъртни образи“, год. III, кн. 2. Въ историята на пластичнитѣ изкуства името на Рембрандъ винаги ще заема мѣсто отъ първата редица на именитѣ представители на четката. Въ книгата на Хендрикъ ванъ Лунъ, познавачъ на живота и дѣлото на гениалния холандецъ, се разкрива тайната на неговия животъ, начинътъ на работата му, независимостта му и борбата му съ всѣкидневнитѣ грижи.

Животътъ на гения на четката може да бѣде поука за нашитѣ художници.

Братята българи идатъ, пиеса въ три картини отъ Любомиръ Христовъ. Въ тази вдъхновена творба сж дадени трепетнитѣ моменти при посрѣщане тѣй дългочаканата свобода въ братска Македония.

Доставя срещи 30 лв. Л. Христовъ, ул. Бенковски, 5 — Плѣвня.

Чудната свирка, разкази за деца и юноши отъ Георги Караславовъ, рисунки отъ Ал. Жендовъ, № 1 отъ библиотеката „Люлки“, издание на „Вестникъ на жената“ — София, цена 20 лв. Въ тази грижливо издадена книжка сж включени 12 разкази за деца отъ писателя Г. Караславовъ.

Българската литература следъ освобождението отъ Г. Константиновъ, издава Хемусъ. Това е третия томъ отъ голѣмия трудъ на Г. Константиновъ върху българската литература. Обхваща епохата отъ освобождението до наши дни. Нѣма литературенъ и културенъ фактъ, нѣма творецъ, който да не е разгледанъ и изясненъ.

Звездно съ първитѣ два тома новата книга закрѣгла голѣмото дѣло на Г. Константиновъ и е необходимо помагало за обхващане и изясняване на българската литература. Изданието на Хемусъ е добро въ всѣко отношение.

Леонидъ Паспалевъ: Шилеръ, животъ и творчество, стр. 120, ц. 50 лв., доставя автора, ул. Алабинъ, 6 — София.

Малки вести

Литературни новини никому не е напращанъ. Редно и честно е всѣки да изплати абонамента си. Считаме за излишно да ставаме досадни съ многократнитѣ си поднавания.

Съобщение отъ редакцията. Въ следващия брой на вестника и последователно ще бждатъ помѣстени творби отъ нашитѣ млади сътрудници: Теменужка Горска, Добри Ив. Станчевъ, Гено Банишки, Димитър Ниновъ, Никола Ангеловъ, Иванъ Дочевъ, Кунчо Вълевъ и Кръстю Борисовъ.

Новъ трудъ посветенъ на Гьотеия Фаустъ. Излѣзла е интересната книга на Райнхардъ Бухвалдъ озаглавена „Пжтеводителъ изъ Фаустовата поезия на Гьоте“, което съдържа всичко, което читателътъ трѣбва да знае по отношение на безсмъртното поетично творение на Гьоте: изясняване на действието, описание на обстоятелствата, при които е писано то, както и разяснение на специфичнитѣ думи и мисли въ него.

Наградитѣ на Ромънската академия. Ромънската академия е оперѣдила за идната 1944 година 32 награди за литературни, научни и артистични прози. Почти всѣкиятъ тѣзи награди произхождатъ отъ дарения, направени чрезъ академията отъ покровители на ромънската култура.

Литературни награди въ Франция. Неотдавна една нова литературна награда е била основана въ Франция. Тя носи названието „Награда на Плядата“. Предназначена е да увѣнчава всѣка година единъ неиздаденъ трудъ на френски езикъ.

По този поводъ брюкселскитѣ в. „Льо Соаръ“ изнася, че числото на литературнитѣ награди, които се раздаватъ ежегодно въ Франция възлиза на 292. Предпоследната е наградата „Нова Франция“, основана и раздадена вече за трети пътъ отъ голѣмия парижки ежедневникъ „Ле Нуво Танъ“. Сборната сума на тѣзи 292 награди е 1,414,545 франка, близу два и половина милиона лева.

За сборника

„ПИСАТЕЛИ ДРѢНОВЦИ“

Откоleshно схващане е, че провинцията не може да има голѣмъ духовенъ животъ, че хората на перото трѣбва да живѣятъ предимно въ столицата, за да могатъ да творятъ и да бждатъ подпомогнати. И понеже въ столицата се централизира цѣлата ни духовна и материална култура, явно е, че и тамъ сж се централизирали всѣки хора на изкуството, които днесъ дирижиратъ духовниятъ животъ въ страната.

Ако обърнемъ замалко погледъ къмъ недалечното минало, или прехвърлимъ пожелтѣлитѣ страници на нѣколко книги, ще прочетемъ имена на издателства въ В. Търново, Видинъ, Пловдивъ, Казанлъкъ, Варна и пр. Този фактъ е достатъченъ, за да ни наведе на истината, че тогава въ провинцията е имало съревнование за поинтензивенъ духовенъ животъ и следствие на което се явяватъ стотицитѣ печатани книги, учебници, помагала и пр. Явно е значи, че провинцията въ миналото е била това, което въ днешно време е столицата.

Като фактори за поддържане и я подтикъ къмъ творческа просвѣтна дейностъ сж били въ по-вечето градове мѣстнитѣ читалища. Известна е на читателя дей-

ността на читалище „Искра“ въ Казанлъкъ, наречено „Ученолюбива дружина“, на читалище „Априловъ-Палаузовъ“ въ Габрово, на читалище „Архангелъ Михаилъ“ въ Шуменъ и пр., които сж спомогали съ своитѣ сръдства, материали и духовни, за нѣкаква поширока просвѣтна дейностъ. Тази традиция ръководи и въ днешно време духовниятъ животъ въ много провинциални градове.

Въ последно време вече нѣколко читалища проявяватъ и новъ видъ дейностъ, именно издателската. Едно отъ тия читалища е народното читалище „Развитие“ въ Дрѣново. Схванали голѣмата празнина въ духовния животъ на Дрѣново, просвѣтитѣ ръководители на града, събрали около читалището, издадоха съ читалищни сръдства литературенъ сборникъ подъ надсловъ „Писатели дрѣновци“. Тази проява на уважение къмъ дѣлото на писателитѣ, родени въ Дрѣново: Янко Х. Дрѣновецъ, Стефанъ Руневски, Рачо Стояновъ, Денчо Марчевски, Йорданъ Ветвиновъ и Атанасъ Смирновъ, гозори за засиленъ интересъ къмъ нѣкаква по-интензивна литературна дейностъ въ града.

Сборникътъ излѣзе подъ редакцията на известния поетъ Атанасъ Смирновъ. Той се е справилъ отлично съ възложената му задача, даже е далъ нѣщо по-оригинално

въ начина на разглеждане на огдѣлнитѣ писатели. Ат. Смирновъ е подбралъ най-характерното отъ творчеството на всѣки единъ отъ тѣхъ, и като въ края на сжиятъ сборникъ е далъ критични отзиви за всѣки писателъ отъ видни наши литературни критици. Ако е необходимо да посочваме нѣкои незначителни грѣшки въ тоя сборникъ, трѣбва да кажемъ, че биографичнитѣ бележки за отдѣлнитѣ автори сж много кратки. Би могло да се даде по-пълна биография за всѣки писателъ, което е отъ значение за читателя. Така ще се добие по-ясна представа общо за творчествитѣ обликъ на всѣки единъ отъ тѣхъ.

Общо казано литературниятъ сборникъ „Писатели дрѣновци“ бележи явенъ интересъ сръдъ културното общество на Дрѣново къмъ литературата и по специално къмъ дѣлото на хората, излѣзали непосредствено изъ тѣхната сръда. Отъ този фактъ можемъ да подцртаемъ, че и днесъ провинцията има голѣмъ залогъ за преуспѣването на българската литература.

Кънчо Гайдаровъ

Коста Диноловъ: Чужди грѣхове, романъ, стр. 102, ц. 50 лв. и Изъ живота, разкази, стр. 114, ц. 50 лв., доставя автора, ул. Сердика, 12 — София.

ната стихия, а не въ отдѣлнитѣ капки вода.

Мирътъ на писателя Даскаловъ е мирътъ на селянина. На тѣхната тѣмна неволя или на тиха радостъ, на тѣхния приветливо свѣтъ или безрадостенъ животъ, който утре ще бѣде преобразенъ отъ тѣзи, що винаги тласкатъ живота напредъ — младитѣ интелигенти. И този миръ, този новъ образъ на българското село, той ни го дава като никой другъ нашъ разказвачъ: поразително ярко и рельефно, до осезателностъ. Въ тази главна черта на своята творческа деятельность Даскаловъ напомня нашитѣ писатели народници — Вазовъ, Влайковъ и др., и рускиятъ писателъ Успенски, по примѣра на които формира своята творческа индивидуалностъ. Ако този миръ на Елинъ-Пелинъ и Йовковъ е една блаженна, за завиждане Аркадия, за Даскалова е подвигъ. Все за това ние виждаме живота у него такъвъ, какъвто си е, безъ украса, безъ сантименталностъ, понѣ

кога суровъ и жестокъ, но всичко това е далечъ отъ фотографията на натуралиститѣ, които художникътъ като Даскалова не може да понася.

Даскаловъ е истински реалистъ, който ни обрадва съ плодовитѣ на своето чисто, самобитно творчество. Реалистъ по сръдства, но сжщевременно роденъ романтикъ, Даскаловъ ни дава завършени художествени произведения. Безспорно доказателство за това е и третия му томъ разкази, издание на книгоиздателство „Хемусъ“: свежи ще останатъ завинаги. Разказитѣ като „Дворъ“, „Глѣздо“, „Мобилизация“ сведочатъ за свежиятъ, пълненъ съ творчески възможности за развитието на голѣмъ белетристиченъ талантъ.

Езикътъ на писателя е изпестренъ съ почерпени умѣло изъ народната съкровищница думи и изрази, особено изъ Врачанската областъ. Диалектитѣ изрази, които сж въ изобилие у него, сж съзнателно внесени все подъ влияни-

ето на голѣмитѣ руски писатели народници. Умѣло употребени отъ писателя Даскаловъ, тѣ не дражни, напротивъ създаватъ една неуувѣхваща красота на разказитѣ му.

Като белетристъ Даскаловъ е приемникъ на писателитѣ Елинъ-Пелинъ и Йорданъ Йовковъ, но по съдържаната идейностъ почече се приближава до дѣдо Влайкова. Несъмнено неговиятъ здравъ и ясенъ мирогледъ, неговото реалистично виждане на живота и социалнитѣ му противоречия определятъ Даскалова като единъ отъ голѣмитѣ наши разказвачи на българското село, какъвто е въ романа писателя Георги Караславовъ. Даскаловъ ще бѣде единъ отъ голѣмитѣ наши разказвачи, които съ разнообразието на идеитѣ, съчността на четката и чистотата на стила ще се нредятъ непосредствено до Иванъ Вазовъ, Т. Г. Влайковъ, Елинъ-Пелинъ, Йорданъ Йовковъ и К. Н. Петкановъ.

Димитър Добревъ

Книгоиздателство ХЕМУСЪ започва издаването на СЪЧИНЕНИЯ НА ПРОФ. ПЕТЪРЪ МУТАФИЧЕВЪ

Първия томъ: История на българския народъ — Първо българско царство, второ издание, излѣзе отъ печатъ съ нови иллюстрации и на новъ форматъ. Цена 160 лева. Следватъ и други томове. Продажи въ книжарницата ХЕМУСЪ — ул. „Солунъ“ 2 и при всѣки книжари въ страната. Разпращатъ се покани за записване на абонати

Печатница А. Пъндъклийски — Варна, тел. 23-15